

ΜΕΡΙΚΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΤΑΣΙΜΟ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ

Της κ. Μαρίας Νεγρεπόντη - Δελιβάνη,
Τακτ. Καθηγήτριας της Α.Β.Σ.Θ.

Ανεξάρτητα από τις πολύ περιορισμένες πιθανότητες επίτυχίας της πολιτικής λιτότητας προς όλες τις κατευθύνσεις, όπουδήποτε κι αν εφαρμόζεται, ο σκοπός του άρθρου αυτού είναι να προβάλλει, με συνθετικό τρόπο, μερικά νέα εύρηματα της ελληνικής οικονομίας, τα όποια φαίνεται να αποκλείουν α priori έστω και τον ελάχιστο βαθμό αποτελεσματικότητάς της στην Ελλάδα.

Φυσικά θα αναγκασθώ να χρησιμοποιήσω για τον πληθωρισμό δρους καθαρά άνορθόδοξους που θα τον εμφανίζουν ως «μακροχρόνιο» ή «διαρθρωτικό» αν και στα φοιτητικά μου χρόνια τον διδάχθηκα ως «βραχυχρόνιο» και «κυκλικό» φαινόμενο. Αυτό, όμως, πιστεύω ότι είναι το αναπότρεπτο αποτέλεσμα της παγκόσμιας παραδοχής της μεταβολής του κλασικού περιεχομένου του πληθωρισμού.

Θά άρχισω την παρουσίαση αυτή με την ακόλουθη υπόθεση. Λόγω των ιδιομορφιών της ελληνικής οικονομίας, σχετικά με την διάρθρωση της απασχολήσεως, τον τρόπο κατανομής των εισοδημάτων και το δλο υπόδειγμα οικονομικής ανάπτυξεως που άκολουθήθηκε, θά ήταν τραγικό σφάλμα να καταλήξουμε στο άπλοϊκό συμπέρασμα ότι ή συνολική ζήτηση υπερβαίνει την συνολική προσφορά και σ' αυτό όφείλεται ο πληθωρισμός. Χωρίς ή διαπίστωση αυτή να μην ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, άφου περικλείει τον γενικό όρισμό του πληθωρισμού, πιστεύω ότι επιβάλλεται να διακρίνουμε ειδικά για την ελληνική οικονομία δύο όμαδες ένεργου ζήτησεως:

- α) C_1 , ή ζήτηση των αυτοαπασχολουμένων και
- β) C_2 , ή ζήτηση των μισθοσυντηρητών και των άγροτών.

Κάνω, άκόμη, την υπόθεση ότι ή C_1 αυξάνει με ταχύτερο ρυθμό από την C_2 , για όλόκληρη την περίοδο 1960-76. Την υπόθεση αυτή την στηρίζω στα στοιχεία των δύο πινάκων I και II.

Πίνακας Ι. Ρυθμός μεταβολής αυτοαπασχολούμενων και αγροτών-μισθωτών για την περίοδο 1960-76

Έτη	Οικονομικός ενεργός πληθυσμός (1)	Αυτοαπασχολούμενοι (2)	(2) ως % στο (1) (3)
1960	3558.08	255.647	14.77
1976	3234.90	767.884	23.73

Ρυθμός μεταβολής αυτοαπασχολούμενων, 1960-76: 2,40%

Ρυθμός μεταβολής αγροτών-μισθωτών, 1960-76: -0,27

Πηγές: 1) Άπογραφές πληθυσμών 1961, 1971

2) Υπολογισμοί και εκτιμήσεις από την Α' έδρα Οικονομικής Αναλύσεως της Α.Β.Σ.Θ.

Πίνακας ΙΙ. Μέσο κατ' άπασχολούμενον εισόδημα αυτοαπασχολούμενων και μισθωτών-άγροτων (1960-76)

Έτη	Μέσο κατ' άπασχολ. εισόδημα αυτοαπασ.	Ρυθμ. μετ. περιόδου	Μέσο κατ' άπασχ. εισ. μισθ. και άγροτων	Ρυθμός μετ. περιόδου
1960	67.052.6	9,47	17.180.2	14,50
1976	311.812.2		170.418.5	

Πηγές: 1. Έθνικοί λογαριασμοί της Ελλάδος 1958-70, 1976

2. Στατιστική Έπετηρίδα της Ελλάδος, 1977.

Ο ρυθμός μεταβολής των C_1 και C_2 μέσα στην εξεταζόμενη περίοδο είναι συνάρτηση:

- πρώτον του ρυθμού μεταβολής των άπασχολούμενων στις δύο ομάδες καταναλώσεως C_1 και C_2 και
- δεύτερον, του ρυθμού μεταβολής του εισοδήματος κατ' άπασχολούμενο στις δύο ομάδες μέσα στην εξεταζόμενη περίοδο.

Με βάση τα στοιχεία των πινάκων Ι και ΙΙ μπορούμε να υπολογίσουμε τα C_1^1 και C_2^2 (1976) σε σχέση με τα C_1^0 και C_2^0 (1960)

A. Αυτοαπασχολούμενοι

$$C_1^1 = C_1^0 (1+r)^1 + (1+q)^1$$

$$r = 2,40$$

$$q = 9,47$$

και λογαριθμώντας την εξίσωση 1 θα έχουμε:

$$C_1^1 = C_1^0 (1+2,40)^{17} + (1+9,47)^{17} = 9,03+17,34 = 26,36\%$$

$$C_1^0 + 26,36 = C_1^1$$

B. Άγρότες - Μισθωτοί

$$C_2^2 = C_2^0 (1+r)^1 + (1+q)^1$$

$$r = -0,27$$

$$q' = 14,50$$

καί λογαριθμώντας τήν ἐξίσωση 2 θά ἔχουμε:

$$C_2^0 = C_2^0 (1-0,27)^{17} + (1+14,50)^{17} = -2,51 + 20,23 = 17,70\%$$

$$C_2^0 + 17,70 = C_2^0$$

Ἡ ἐπόμενη εὐλόγη ὑπόθεση εἶναι ὅτι τὸ περιεχόμενο τῶν δύο ομάδων καταναλώσεως C_1 καὶ C_2 εἶναι διάφορο, λόγω διαφορᾶς ἐπιπέδου εἰσοδημάτων (βλ. πίνακα II). Ἡ πρώτη ομάδα ἔχει ἱκανοποιήσει τίς βασικὲς καταναλωτικὲς τῆς ἀνάγκες, ἔτσι πού οἱ αὐξήσεις τῶν εἰσοδημάτων τῆς στρέφονται κυρίως στήν ἀπόκτηση βιομηχανικῶν προϊόντων εἰσαγομένων καὶ ἐν πολλοῖς χαρακτηριζομένων ὡς πολυτελῶν, ὅπως καὶ στήν ἀπόκτηση διαρκῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν τοῦ τριτογενῆ. Ἀπὸ τὰ διαρκῆ καταναλωτικὰ ἀγαθὰ ἢ πρώτη θέση θά πρέπει νά ἀναγνωρισθεῖ στήν ἀπόκτηση ἀκινήτων, ἀφοῦ σταθερὰ στό διάστημα 1951-75 οἱ ἐπενδύσεις σέ κατοικίες ἀπορροφῶν τὸ 30,6% τῶν συνολικῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου στή χώρα. Στήν ἀπόκτηση ἀκινήτων, ὅπως καὶ στή ζήτηση εἰσαγομένων βιομηχανικῶν προϊόντων δὲν φαίνεται, ἐξάλλου, νά στρέφεται ἀποκλειστικά ἓνα σημαντικό τμήμα τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων στὸν τριτογενῆ ἀλλὰ καὶ τὰ κέρδη τῶν βιομηχάνων. Ἐμμεση ἀλλὰ πολὺ ἰσχυρὴ ἀπόδειξη τῆς ὀρθότητος αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως παρέχεται μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ πίνακα III.

Πίνακας III. Ἡ συνολικὴ τραπεζικὴ χρηματοδότηση τῆς μεταποιήσεως ὡς ποσοστὸ τῶν πραγματοποιημένων σ' αὐτὴν ἀκαθάριστων ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου.

Ἔτη	% στή μεταποίηση	Μέσος ὄρος περιόδου
1964	35,0	
1965	59,8	67,0
1966	83,8	
1967	89,2	
1968	68,7	
1969	81,5	81,7
1970	86,7	
1971	90,0	
1972	76,7	
1973	56,7	
1974	76,4	86,2
1975	116,0	
1976	105,3	

Πηγές: 1) Μηνιαῖο Στατιστικὸ Δελτίο Τράπεζας Ἑλλάδος, Φεβρ. 1976, Μάιος 1977, Ἀπρίλιος 1978.
2) Ἐπεξεργασία στοιχείων ἀπὸ τὴν Α' Ἐδρα Οἰκονομικῆς Ἀναλύσεως τῆς Α.Β.Σ.Θ.

Ἀπὸ τὰ δεδομένα τοῦ πίνακα III εἶναι σαφές ὅτι τὸ ποσοστὸ τῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου στήν μεταποίηση πού καλύπτεται ἀπὸ τραπεζικὴ χρηματοδότηση αὐξάνει μὲ ταχὺ ρυθμὸ ἀπὸ τὸ 1964 μὲ μόνες ἐξαιρέσεις τὰ ἔτη 1968 καὶ 1972, 1973. Μάλιστα γιὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη 1975 καὶ 1976 προκύπτει ὅτι ἡ συνολικὴ τραπεζικὴ χρηματοδότηση πού δόθηκε στήν μεταποίηση ὑπερέβαινε, ἀντίστοιχα,

ση τῆς ἐλαστικότητας ζήτησεως σὲ σχέση με τὸ εἰσόδημα γεωργικῶν προϊόντων γιὰ τὸ σύνολο τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καὶ αὐξηση τῆς ἐλαστικότητας ζήτησεως βιομηχανικῶν προϊόντων.

Ἐστω, λοιπόν, ὅτι ἡ συνολικὴ ζήτηση εἶναι

$$C = C_1 + C_2$$

$$\text{καὶ ἡ } C_1 = I_m + I_i + I_e + S + A_p$$

ὅπου

I_m = ζήτηση ἀκινήτων

I_i = ζήτηση βιομηχανικῶν προϊόντων ἡμεδαπῆς

I_e = ζήτηση βιομηχανικῶν προϊόντων εἰσαγομένων

S = ζήτηση ὑπηρεσιῶν τοῦ τρίτογενῆ

A_p = ζήτηση ἀγροτικῶν προϊόντων.

Ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους αὐτὰ κονδύλια ποῦ ὑπάρχουν στὴν C_1 θεωροῦμε ὅτι ἐμφανίζουν ἀνελαστικότητα ζήτησεως ὡς πρὸς τὸ εἰσόδημα τὰ: $I_i + A_p$

καὶ ἐλαστικότητα ζήτησεως ὡς πρὸς τὸ εἰσόδημα τὰ: $I_m + I_e + S$

Ἐπομένως, ἐπὶ αὐξήσεως τῶν εἰσοδημάτων τῆς ομάδας C_1 θὰ ἐπαληθεύει ἡ σχέση:

$$I_m + I_e + S > I_i + A_p$$

$$\text{ἢ } C_2 = A_p + I_i + S$$

Καὶ ἐπὶ μειώσεως τῶν εἰσοδημάτων τοὺς ἀπόλυτους θὰ ἐπαληθεύει ἡ σχέση $A_p > I_i + S$

ἐνῶ θὰ παραμένει σταθερὴ ἡ ζήτηση C_2 ἐπὶ ἀναλογικῆς μειώσεως τῶν εἰσοδημάτων σὲ σχέση με αὐτὴν τῆς κατηγορίας C_1

Μὲ βάση τὰ συνδυασμένα στοιχεῖα τῶν πινάκων I, II καὶ III μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι ἡ C_1 αὐξάνει σαφῶς ταχύτερα κατὰ τὴν περίοδο 1960-76 ἀπὸ τὴν C_2 . Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, στὴν ἑλληνικὴ οἰκονομία οἱ διαθρωτικοὶ παράγοντες τῆς κατανομῆς τῆς ἀπασχολήσεως, τῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ ὑποδείγματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ποῦ ὡς τώρα ἀκολουθήθηκε καταλήγει στὸ νὰ διογκώνει τὴν C_1 σὲ σχέση με τὴν C_2 .

Πολὺ συνοπτικὰ τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς τέτοιας ἐξελιξεως εἶναι: α) ἀσφυκτικὰ περιορισμένη ἐσωτερικὴ ἀγορὰ βιομηχανικῶν προϊόντων παραγομένων στὴν ἡμεδαπῆ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ τὴν πρωταρχικὴ αἰτία τῆς ἀπροθυμίας τῶν Ἑλλήνων βιομηχάνων γιὰ ἐπένδυση στὴ μεταποίηση· ἀποδεικνύει ὅτι, ἔστω κι ἂν τοὺς παρέχεται ὑπερβολικὰ ὑψηλὴ τραπεζικὴ χρηματοδότηση ἢ κατάσταση δὲ μεταβάλλεται· β) αὐξημένη ἐνεργὸς ζήτηση ποῦ, κατὰ τὸ ἕνα σκέλος τῆς ($I_m + S$) εἶναι ἔντονα πληθωριστικὴ καὶ κατὰ τὸ δεῦτερο σκέλος τῆς ἐμποδίζει κάθε προσπάθεια ἐξυγιάνσεως τῶν προβλημάτων τοῦ ἰσοζυγίου λογαριασμῶν· γ) τέλος, ἡ αὐξηση τῆς ἐλαστικότητας ζήτησεως, σὲ σχέση με τὸ εἰσόδημα, ἀγροτικῶν προϊόντων καταλήγει καὶ αὐτὴ νὰ εἶναι πληθωριστικὴ, ἀφοῦ σύμφωνα με ὄλες τὶς ἐνδείξεις, τὰ ἐπιπλέον εἰσοδήματα ποῦ κατευθύνονται στὸν πρωτογενῆ τομέα δὲν αὐξάνουν ἀναλογικὰ τὸ μέσο εἰσόδημα κατ' ἀπασχολούμενο στὸν πρωτογενῆ, ἀλλὰ διοχετεύονται καὶ αὐτὰ στὸν τρίτογενῆ δηλαδὴ στοὺς ἐμπόρους γεωργικῶν προϊόντων· πράγματι κάθε ἄλλη ὑπόθεση θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποκλεισθεῖ ἀφοῦ γιὰ ὀλόκληρη τὴν περίοδο 1960-76 τὸ μέ-

σο κατ' άπασχολούμενον εισόδημα τών άγροτών άντιπροσωπεύει τó 1/3 τού μέσου κατ' άπασχολούμενον εισοδήματος στους δύο άλλους τομείς παραγωγής τής οίκονομίας.

Με αυτές τις συνθήκες παύει, φυσικά, νά άνταποκρίνεται στα πράγματα τó γενικό συμπέρασμα, βάσει τού όποιου ή συνολική ένεργός ζήτηση τής έλληνικής οίκονομίας ύπερβαίνει τήν προσφορά της. Τó συμπέρασμα αυτό μπορεί νά άφορά μόνον τήν ομάδα τής ζήτησεως C₁, όχι όμως και τήν ομάδα C₂. Έντούτοις, ή διογκωμένη ζήτηση C₁ όχι μόνον είναι άρκετή για νά δημιουργεί πληθωριστικές πιέσεις αλλά άκόμη και νά τις συγκρατεί και νά τις ένισχύει.

Άς δούμε τώρα ποιά μπορεί νά είναι τά πιθανά άποτελέσματα τής εφαρμοζόμενης πολιτικής λιτότητας πρós όλες τις κατευθύνσεις· ή όποία, φυσικά, δέν είναι δυνατό νά είναι μακροχρόνια· και άκόμη, έστω κι άν επιτύχει θά μπορέσει, με τις καλύτερες συνθήκες, νά περιορίσει τόν πληθωρισμό κατά 1%-2%.

Έφόσον ó πληθωρισμός, παρά τήν εφαρμογή τής πολιτικής λιτότητας, θά συνεχίζεται, έστω κάπως περιορισμένος σέ περίπτωση πού ή πολιτική αυτή θά επιτύχει, τó πάγωμα τών εισοδημάτων τών ομάδων C₁ και C₂ θά σημαίνει, βέβαια, μείωση τους. Έστω, και στήν έξαιρετικά άπιθανη περίπτωση, κατά τήν όποία· ή μείωση τών C₁ και C₂ θά είναι άναλογική, πού για τούς λόγους πού είναι σέ δλους γνωστοί, θά πρέπει νά άποκλεισθεί, θά εξακολουθήσει νά ύπάρχει ή άρχική άνισότητα C₁ > C₂.

Η μείωση όμως τής ομάδας εισοδημάτων C₂ θά αύξησει τήν έλαστικότητα ζήτησεως, σέ σχέση με τó εισόδημα, έγχωρίων βιομηχανικών προϊόντων και ύπηρεσιών τού τριτογενή, ένω θά μειώσει τήν έλαστικότητα ζήτησεως άγροτικών προϊόντων. Η αύξημένη, όμως αυτή ζήτηση για άγροτικά προϊόντα δέν θά βελτιώσει, κατά πάσαν πιθανότητα τά άγροτικά εισοδήματα, αλλά τούς έμπορους άγροτικών προϊόντων, δηλαδή τά εισοδήματα τών αυτοαπασχολούμενων. Αντίθετα, ή μείωση τής ομάδας τών εισοδημάτων C₁ θά περιορίσει, πιθανότατα, τις ελάχιστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, πού πραγματοποιούνται με αυτοχρηματοδότηση από τά κέρδη και ίσως σέ άσήμαντο ποσοστό τή ζήτηση ύπηρεσιών τού τριτογενή.

Ό συνδυασμός τών παραπάνω ενεργειών θά καταλήξει σέ έντονο περιορισμό τής δλης οίκονομικής δραστηριότητας και θά έντεινει τά φαινόμενα τού στασιμοληθωρισμού, από τά όποία πάσχει ή έλληνική οίκονομία από τó 1974. Κι' αυτό, γιατί ó ρυθμός αύξησεως τού άκαθάριστου έγχώριου προϊόντος είναι, τά τελευταία χρόνια, βραδύτερος από τόν ρυθμό αύξησεως τών τιμών.

Πράγματι, ένω άν βασισθούμε στήν περίοδο 1960-74 οί σχετικές μετρήσεις άποδεικνύουν τήν ύπαρξη άπλου πληθωρισμού, τά πράγματα σαφώς μεταβάλλονται για τήν περίοδο 1974-77, όπως φαίνεται από τούς άκόλουθους ύπολογισμούς:

α) Περίοδος 1960-74

$$I_{στ} = P \frac{T_x^2}{T_x^1} - P \frac{AEP_2}{AEP_1} = 5,03 \frac{100,0}{52,7} - 6,8 \frac{323.307}{129.209} = 9,54 - 17,01 = -7,46$$

$$I_{στ} = 12,9 \frac{144,1}{113,4} - 4,6 \frac{370.200}{339.833} = 16,4 - 5,0 = 11,4$$

δπου

$I_{στ}$, δείκτης στασιμοπληθωρισμού

P, μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής κατά την εξεταζόμενη περίοδο

T_{x1} , μέσος δείκτης τιμών καταναλωτού στην βασική περίοδο

T_{x2} , μέσος δείκτης τιμών καταναλωτού στο τέλος της περιόδου

ΑΕΠ₁, ακαθάριστο έγχώριο προϊόν στην περίοδο βάσεως

ΑΕΠ₂, ακαθάριστο έγχώριο προϊόν στο τέλος της περιόδου.

Είναι σαφές ότι τα αποτελέσματα της πολιτικής λιτότητας θα έπρεπε να περιοριστούν στα εισοδήματα της κατηγορίας C_1 · γιατί αυτών ή ζήτηση έχει, τελικά, έντονες πληθωριστικές πιέσεις όπως και καταλήγει σε περιορισμό του ρυθμού οικονομικής δραστηριότητας. Και αντίθετα, θα επεβάλλετο να ενισχυθούν τα εισοδήματα της κατηγορίας C_2 · γιατί αυτών ή ζήτηση όχι μόνον δεν έχει πληθωριστικές συνέπειες, αλλά επιπλέον διευρύνει και την αγορά έγχωριών βιομηχανικών προϊόντων διευκολύνοντας, έτσι, την ροπή για επένδυση των Έλλήνων βιομηχάνων.

Η ελληνική οικονομία ανήκει, δυστυχώς, στην κατηγορία των οικονομιών, στις οποίες ο πληθωρισμός οφείλεται κυρίως σε διαρθρωτικά αίτια και όταν προστίθενται και συγκυριακοί παράγοντες κινδυνεύει να ξελιχθεί σε καλπάζοντα. Η μη λήψη υπ' όψη αυτών των διαρθρωτικών αιτίων, ή τάση ισοπεδώσεως των λύσεων και ή αντιμετώπιση των προβλημάτων με καθαρά βραχυχρόνια μέτρα οδηγεί, αναγκαστικά, σε φαύλο κύκλο.